

Möjligheter för marin fiskodling – på den svenska västkusten

Thrandur Björnsson

Susanne Lindegarth

Susanne Eriksson

Kristina Snuttan

Sundell

GÖTEBORGS UNIVERSITET
VATTENBRUKSCENTRUM VÄST

Det växande vattenbrukslandet

Nordic SWOT analysis: Swedish strengths:

Sweden

Huge freshwater resources

Many modified waters with reduced ecological value (hydroelectric power dams) could be used for aquaculture

Good potential for sea farming in the Gulf of Bothnia

Breeding program for arctic charr

Marin fiskodling på den svenska västkusten: Biologiska förutsättningar

Albertsson, Strand, Lindegarth, Sundell, Eriksson och Björnsson

Marin fiskodling på den svenska västkusten: Biologiska förutsättningar

För närvarande förekommer ingen havsbaserad fiskodling längs Sveriges västkust. Samtidigt finns det en tydlig politisk vilja att svenskt vattenbruk skall utvecklas som näringsgren. I denna rapport undersöks odlingspotentialen för marina fiskarter som förekommer i svenska vatten. Analysen visar att arterna hälleflundra, tunga, piggar, vanlig och/eller fläckig havskatt, lyrtorsk och torsk har goda förutsättningar för att kunna odlas. Rapporten bidrar med kunskapsunderlag för en framtida handlingsplan för lokal, marin fiskodling.

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska Unionens
Europeiska Vetenskapliga
- och tekniska samfundet

FISKEOMRÅDE
BASKELUN

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

Vattenbrukscentrum Väst: www.vbcv.science.gu.se

Rapport från Vattenbrukscentrum Väst

Eva Albertsson, Åsa Strand, Susanne Lindegarth,
Kristina Snuttan Sundell, Susanne Eriksson och
Björn Thrandur Björnsson

GÖTEBORGS UNIVERSITET
VATTENBRUKSCENTRUM VÄST

BAKGRUND TILL STUDIEN

- 2007 beslutade regeringen att tillsätta en utredare för att analysera förutsättningarna för ett ekologiskt och ekonomiskt bärkraftigt vattenbruk.
- I utredningen "Det växande vattenbrukslandet" föreslås att Göteborgs universitet tillförs resurser för att fortsätta utveckla vattenbruksrelaterad forskning.
- Viss odling av ostron och musslor sker på västkusten medan det inte pågår någon marina fiskodling.

Vilka arter är möjliga att odla?

SYFTET MED STUDIEN

- Att utreda de odlingsbiologiska förutsättningarna för etablering av vattenbruk av marina fiskarter i Sverige.
- Kunskapsunderlag för en framtida handlingsplan för vattenbruk på västkusten.
- Syftet var även att stärka kunskapsutbytet mellan den fiskodlingsrelaterade forskningen, beslutsfattande organ och privata entreprenörer för att främja konkurrenskraftiga maritima innovationer.

URVAL AV ARTER

Steg 1: Svenska marina arter

- Artdatabankens register över reproducerande bestånd i Västra Götaland, Halland och Skåne
  - lax, öring och sik ströks
  - 97 arter totalt

URVAL AV ARTER

Steg 1: Svenska marina arter

- Artdatabankens register över reproducerande bestånd i Västra Götaland, Halland och Skåne
  - lax, öring och sik ströks
  - 97 arter totalt

Steg 2: Kommersiellt lovande arter

- Marknadsvärde från avräkningsnoter från Havs- och vattenmyndigheten
  - Pris som registrerade förstahandsmottagare betalar
- Jämförelse mot produktionskostnaden för Norsk lax (23 SEK/kg under 2010)
  - 20 SEK/kg sattes som absolut gräns

Art	Pris/kg
Hälleflundra	106
Sjötunga	106
Marulk	86
Piggvar	68
Slätvar	61
Havskatt	53
Ål, Gulål, Blankål	51
Makrill	51
Rödtunga	47
Bergtunga	46
Lubb	41
Sjurygg	35
Lyrorsk	27
Fjärsing	27
Kummel	26
Långa	24
Rödspätta	20

URVAL AV ARTER

Steg 1: Svenska marina arter

- Artdatabankens register över reproducerande bestånd i Västra Götaland, Halland och Skåne
  - lax, öring och sik ströks
  - 97 arter totalt

Steg 2: Kommersiellt lovande arter

- Marknadsvärde från avräkningsnoter från Havs- och vattenmyndigheten
  - Pris som registrerade förstahandsmottagare betalar
- Jämförelse mot produktionskostnaden för Norsk lax (23 SEK/kg under 2010)
  - 20 SEK/kg sattes som absolut gräns

Steg 3: Kunskapsläge om lovande arter

- 4 olika kategorier: Ej bedömningsbara, ej lovande, lovande & kandidatarter
  - ål togs bort ur analysen
  - torsk inkluderades

Ordning	Familj	Svenskt namn	Lek	Larve r	Tillväx t	Kategori
Gadiformes	Gadidae	Torsk	x	x	x	Kandidat
		Lyrorsk	x	(x)	x	Kandidat
	Lotidae	Långa	-	-	-	Ej bedömningsbar
		Lubb	-	-	-	Ej bedömningsbar
	Merluccidae	Kummel	(-)	(-)	(-)	Lovande
Pleuronectiformes	Pleuronectidae	Rödspätta	-	(-)	(-)	Ej bedömningsbar
		Bergtung	(x)	(x)	-	Lovande
		Rödtunga	(x)	(x)	-	Ej lovande
		Hälleflundra	x	x	x	Kandidat
	Scophthalmidae	Piggvar	x	x	x	Kandidat
		Slätvar	(-)	(-)	(x)	Ej bedömningsbar
	Soleidae	Sjötunga	x	x	x	Kandidat
Lophiiformes	Lophiidae	Marulk	-	-	(-)	Ej bedömningsbar
Perciformes	Anadichadidae	Havskatt	x	x	x	Kandidater
	Trachinidae	Fjärsing	(-)	-	(x)	Ej bedömningsbar
	Scombridae	Makrill	(x)	(x)	(x)	Ej lovande
Scorpaeniformes	Cyclopteridae	Sjurygg	(x)	(x)	(x)	Lovande
Anguiliformes	Anguillidae	Ål	-	-	x	Yngelbrist

KATEGORI:

YNGELBRIST

Produktionen är beroende av fångst av vilda yngel

Svenskt namn	Lek	Larver	Tillväxt	Kategori
Torsk	x	x	x	Kandidat
Lyrorsk	x	(x)	x	Kandidat
Långa	-	-	-	Ej bedömningsbar
Lubb	-	-	-	Ej bedömningsbar
Kummel	(-)	(-)	(-)	Lovande
Rödspätta	-	(-)	(-)	Ej bedömningsbar
Bergtunga	(x)	(x)	-	Lovande
Rödtunga	(x)	(x)	-	Ej lovande
Hälleflundra	x	x	x	Kandidat
Piggvar	x	x	x	Kandidat
Slätvar	(-)	(-)	(x)	Ej bedömningsbar
Sjötunga	x	x	x	Kandidat
Marulk	-	-	(-)	Ej bedömningsbar
Havskatt	x	x	x	Kandidater
Fjärsing	(-)	-	(x)	Ej bedömningsbar
Makrill	(x)	(x)	(x)	Ej lovande
Sjurygg	(x)	(x)	(x)	Lovande
Ål	-	-	x	Yngelbrist

KATEGORI:

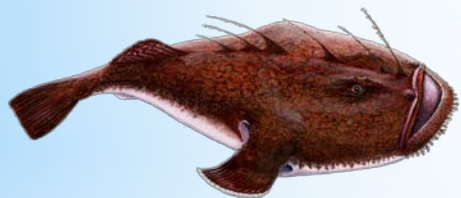
EJ BEDÖMINGSBARA ARTER

Arter där det saknas tillräcklig dokumenterad information för bedömning av artens

Marulk

Slätvar

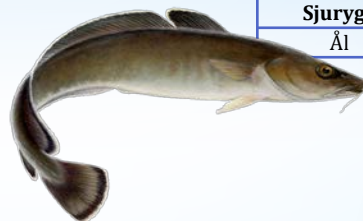
Lubb

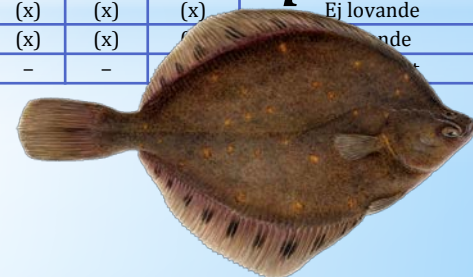
Fjärsing

Långa

Rödspätta

Svenskt namn	Lek	Larver	Tillväxt	Kategori
Torsk	x	x	x	Kandidat
Lyrtsorsk	x	(x)	x	Kandidat
Långa	-	-	-	Ej bedömningsbar
Lubb	-	-	-	Ej bedömningsbar
Kummel	(-)	(-)	(-)	Lovande
Rödspätta	-	(-)	(-)	Ej bedömningsbar
Bergtunga	(x)	(x)	-	Lovande
Rödtunga	(x)	(x)	-	Ej lovande
Hälleflundra	x	x	x	Kandidat
Piggvar	x	x	x	Kandidat
Slätvar	(-)	(-)	(x)	Ej bedömningsbar
Sjötunga	x	x	x	Kandidat
Marulk	-	-	(-)	Ej bedömningsbar
Havskatt	x	x	x	Kandidater
Fjärsing	(-)	-	-	Ej bedömningsbar
Makrill	(x)	(x)	(x)	Ej lovande
Sjurygg	(x)	(x)	(x)	Lovande
Äl	-	-	-	Kandidat

KATEGORI:

EJ LOVANDE ARTER

Arter för vilka det finns viss dokumenterad kunskap men där kunskaperna visar på komplicerade problematiska delar i odlingscykeln

Svenskt namn	Lek	Larver	Tillväxt	Kategori
Torsk	x	x	x	Kandidat
Lyr torsk	x	(x)	x	Kandidat
Långa	-	-	-	Ej bedömningsbar
Lubb	-	-	-	Ej bedömningsbar
Kummel	(-)	(-)	(-)	Lovande
Rödspätta	-	(-)	(-)	Ej bedömningsbar
Bergtunga	(x)	(x)	-	Lovande
Rödtunga	(x)	(x)	-	Ej lovande
Hälleflundra	x	x	x	Kandidat
Piggvar	x	x	x	Kandidat
Slätvar	(-)	(-)	(x)	Ej bedömningsbar
Sjötunga	x	x	x	Kandidat
Marulk	-	-	(-)	Ej bedömningsbar
Havskatt	x	x	x	Kandidater
Fjärsing	(-)	-	(x)	Ej bedömningsbar
Makrill	(x)	(x)	(x)	Ej lovande
Sjorygg	(x)	(x)	(x)	Lovande
Ål	-	-	x	Yngelbrist

Rödtunga

- Svår att få att leka
- Mycket långt larvstadie
- Låg tillväxt

Makrill

- Vilda bestånden livskraftiga, stor konkurrens från vild makrill
- Beroende av att kunna röra sig konstant

KATEGORI:

LOVANDE ARTER

Arter för vilka det finns viss men i dagsläget inte tillräcklig dokumenterad kunskap och där inga avgörande problem

framkommit

Kummel

Bergtung

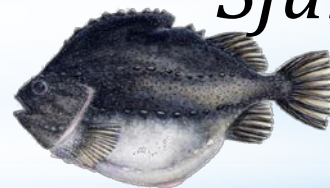

- Finns en hel del information
- Odlas inte av något annat land

- Försöksodlingar har skett i Norge, information finns
- Odlas inte av något annan land

Svenskt namn	Lek	Larver	Tillväxt	Kategori
Torsk	x	x	x	Kandidat
Lyrorsk	x	(x)	x	Kandidat
Långa	-	-	-	Ej bedömningsbar
Lubb	-	-	-	Ej bedömningsbar
Kummel	(-)	(-)	(-)	Lovande
Rödspätta	-	(-)	(-)	Ej bedömningsbar
Bergtung a	(x)	(x)	-	Lovande
Rödtunga	(x)	(x)	-	Ej lovande
Hälleflundra	x	x	x	Kandidat
Piggvar	x	x	x	Kandidat
Slätvar	(-)	(-)	(x)	Ej bedömningsbar
Sjötunga	x	x	x	Kandidat
Marulk	-	-	(-)	Ej bedömningsbar
Havskatt	x	x	x	Kandidater
Fjärsing	(-)	-	(x)	Ej bedömningsbar
Makrill	(x)	(x)	(x)	Ej lovande
Sjorygg	(x)	(x)	(x)	Lovande
Ål	-	-	x	Yngelbrist

Sjorygg

- Matfisk, romproduktion & laxlusbekämpare
- De rapporter som finns beskriver arten som lättodlad

KATEGORI:

KANDIDATARTER

Arter för vilka det finns tillräcklig dokumenterad kunskap och där inga avgörande problem framkommit

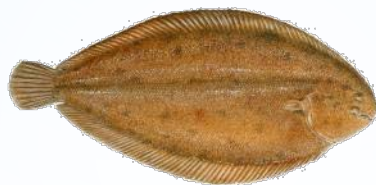

Svenskt namn	Lek	Larver	Tillväxt	Kategori
Torsk	X	X	X	Kandidat
Lyrtsorsk	X	(X)	X	Kandidat
Långa	-	-	-	Ej bedömningsbar
Lubb	-	-	-	Ej bedömningsbar
Kummel	(-)	(-)	(-)	Lovande
Rödspätta	-	(-)	(-)	Ej bedömningsbar
Bergtunga	(x)	(x)	-	Lovande
Rödtunga	(x)	(x)	-	Ej lovande
Hälleflundra	X	X	X	Kandidat
Piggvar	X	X	X	Kandidat
Slätvar	(-)	(-)	(x)	Ej bedömningsbar
Sjötunga	X	X	X	Kandidat
Marulk	-	-	(-)	Ej bedömningsbar
Havskatt	X	X	X	Kandidater
Fjärsing	(-)	-	(x)	Ej bedömningsbar
Makrill	(x)	(x)	(x)	Ej lovande
Sjurygg	(x)	(x)	(x)	Lovande
Ål	-	-	x	Yngelbrist

Hälleflundra

Sjötunga

Piggvar

Havskatt

Lyrtsorsk

Torsk

HÄLLEFLUNDRA

Fördelar:

- Högt kg-pris
- Mycket kunskap finns i Norge

Nackdelar:

- Avelsprogram saknas
- Foder inte tillräckligt utvecklat
- Könsmognad innan marknadsstorlek
- Hanar växer sämre än honor
- Känslig för höga temperaturer

Utvecklingsområden:

Finna lämpliga lokaler, avelsprogram, stabila honpopulationer & foderutveckling

Odlas kommersiellt:

Norge & Storbritannien

PIGGVAR

Fördelar:

- Kina och Spanien har på kort tid nått stora produktionsmängder och därmed visat att storskalig piggvarsodling fungerar

Nackdelar:

- Kräver tillgång till varmare vatten än vad den svenska västkusten har
- Kan i vissa fall uppnå könsmognad innan marknadsstorlek

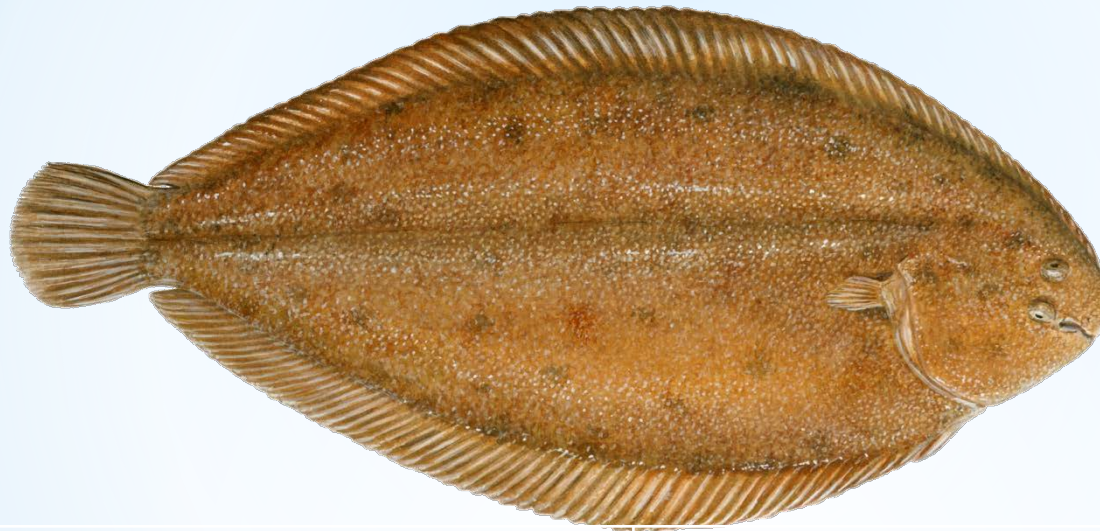
Utvecklingsområden:

Förbättrat avelsprogram, odlingssystem för minskad foderförlust, vaccinationsprogram och yngelöverlevnad

Odlas kommersiellt:

Bl.a. i Kina, Spanien och Frankrike

SJÖTUNGA

Fördelar:

- Högt kg-pris
- Marknadsstorlek redan från 125 g
- Väl etablerad marknad men liten global odlingsproduktion - konkurrensen liten

Nackdelar:

- Behöver varmare vatten än vad den svenska västkusten har.
- Långsam tillväxt
- Behöver mycket yta för optimal tillväxt

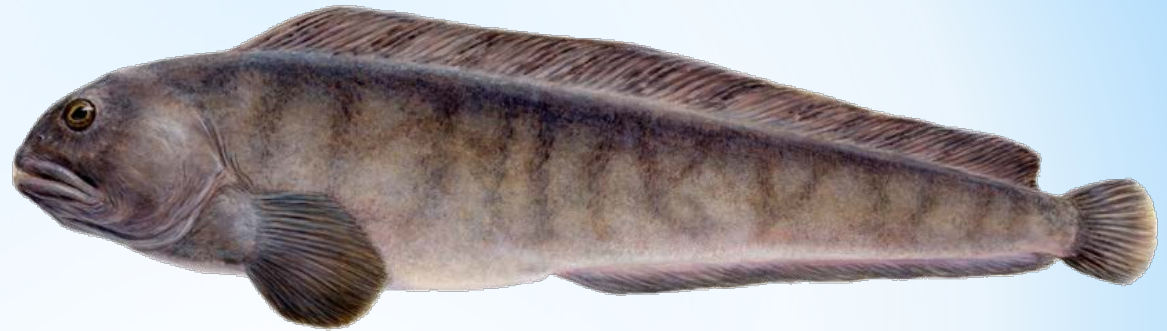
Utvecklingsområden:

Optimering av foder, förbättring av yngelvård, avelsprogram och vaccinationer.

Odlas kommersiellt:

Spanien, Italien och Portugal

VANLIG & FLÄCKIG HAVSKATT

Den fläckiga havskatten är inte reproducerande på den svenska västkusten men finns här sporadiskt. Den växer 6 ggr snabbare än den vanliga havskatten och därför mest aktuell i odlingssammanhang.

Fördelar:

- Mervärde i form av skinnproduktion
- Mycket kunskap men få odlare
- Robust (fläckig havskatt)

Utvecklingsområden:

Foder utfodring och odlingsmiljö

Odlas kommersiellt:

Norge (enstaka odlare)

Nackdelar:

- Komplex lek och lång inkubationstid
- Kräver kalla temperaturer

TORSK OCH LYRTORSK

Fördelar:

- Mycket tillgänglig information finns om torskodling
- Fungerar väl i kassaodling
- Snabb tillväxt

Nackdelar:

- Låga kg-priser gör att förväntad produktionskostnad överstiger förväntat försäljningspris
- Sjukdomsutbrott är troligt

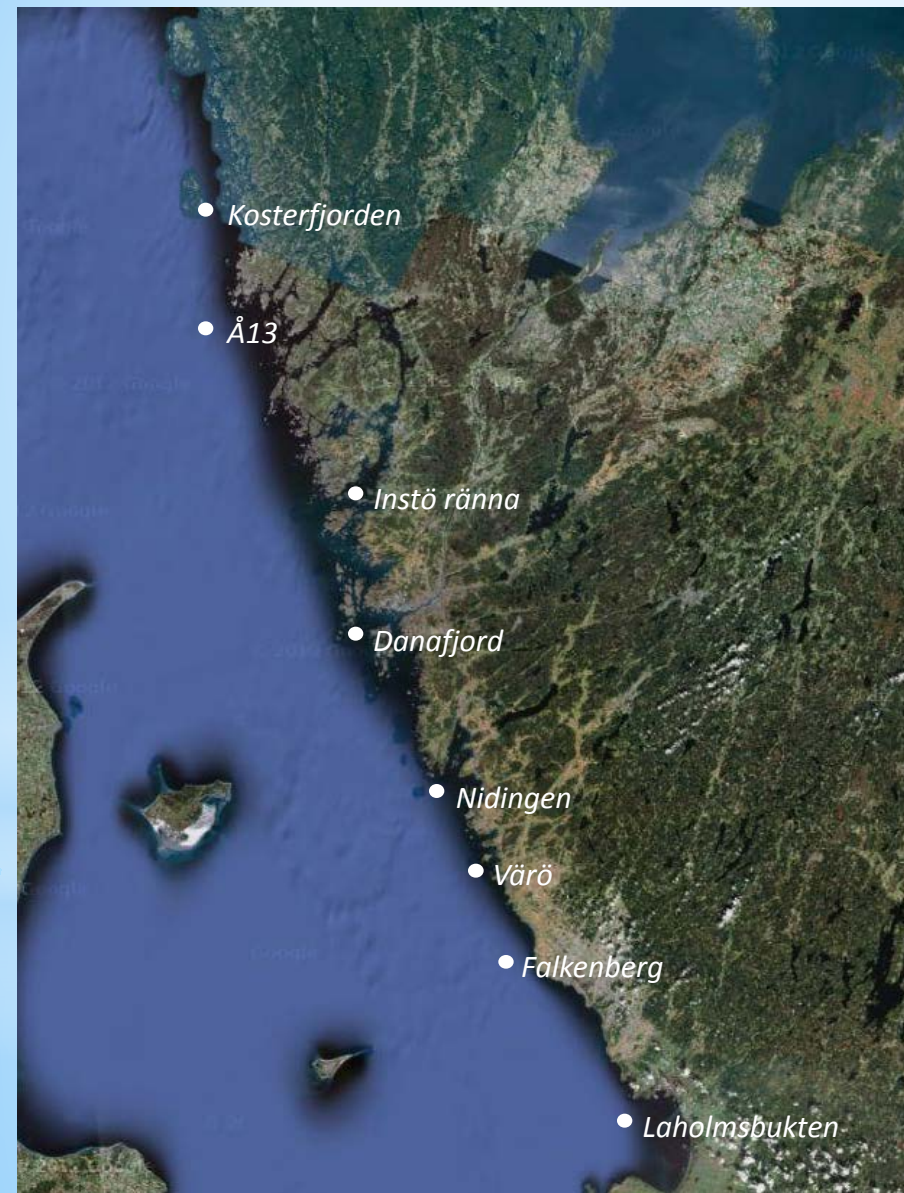
Utvecklingsområden:

Behandling mot Francisella, hantering av förlorarindivider, sterila populationer

Odlas kommersiellt:

Island, Norge och Storbritannien (Torsk)

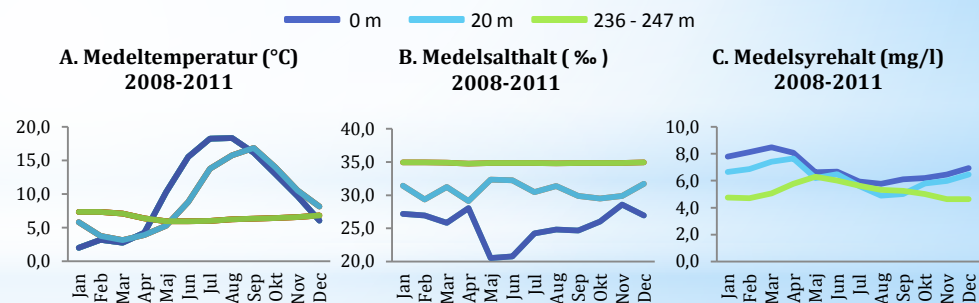
ABIOTISKA FAKTORER PÅ VÄSTKUSTEN

För att veta hur kandidatarterna passar in att odla på västkusten gjordes en analys av de abiotiska faktorerna på åtta stationer på den svenska västkusten

Data över temperatur, salthalt och syre hämtades ur Svenska Havsarkivet

Kosterfjorden

Möjliga vägar att gå: Landbaserade odlingar med höggradig rening

Utgör en kontrollerbar miljö med tanke på ljus, temperatur, vattenkvalitet, sjukdomar, utsläpp m.m.

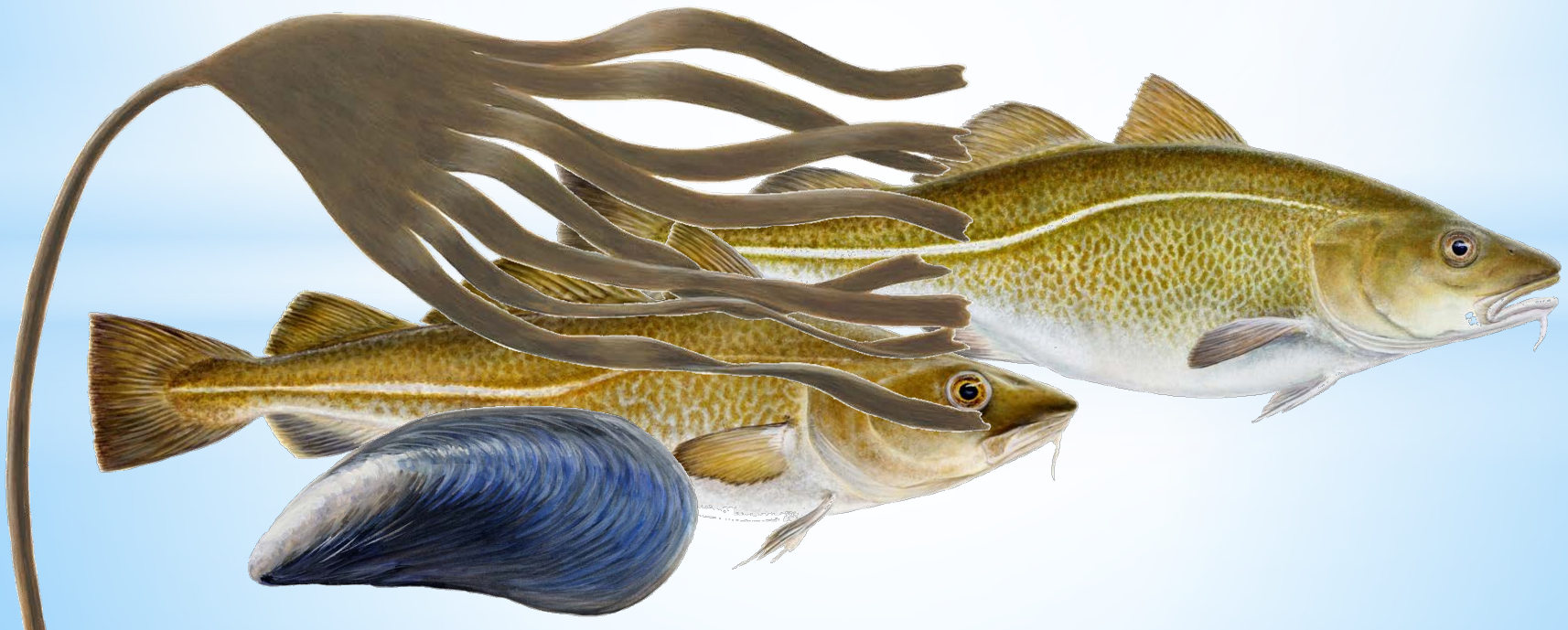

Piggvarsodling, Guangdong, Kina
Foto: Thrandur Björnsson

Möjliga vägar att gå: Multitrofa odlingar

Odling av fisk kombineras med odling av organismer som tar upp närsalter och näringsämnen från vattnet

Kan vara havsbaserade eller landbaserade

Exempel från Bay of Fundy, Kanada: alger – blåmusslor - lax

SAMMANFATTNING

Ekonomisk bärkraftigt:

Svenska marina arter med kg-pris över 20 SEK.

Ekologisk bärkraftigt:

Hotade arter vars livscykeln inte är sluten i odling bör inte odlas.

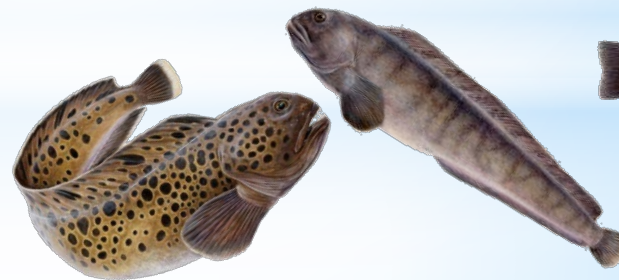
Kunskapsmässigt bärkraftigt:

Endast arter där det finns information om samtliga delar av livscykeln ansågs möjliga att odla.

Hälleflundra Tunga Piggvar

Havskatter

Lyr torsk

Torsk

SAMMANFATTNING

- Vi har identifierad några marina fiskarter som har bra biologiska förutsättningar att fungera i odling
- Vi kan samtidigt konstatera att de abiotiska förhållanden på västkusten är inte de enklaste för fiskodling
  - Is och låga vintertemperaturer
  - Höga ytvattentemperaturer på sommaren
  - Övergödning och/eller syrebrist kan också vara problem

Det bör finnas
förutsättningar för
marin fiskodling
på västkusten

ONSDAG
6 februari 2013
VECKA 06

JUST NU | IMORGON
-1° 86%
6m/s

BOHUSLÄNINGEN

NYHETER

SPORT

KULTUR & NÖJE

FAMILJENYTT

ÅSIKT

EKONOMI

UDDEVALLA

BOHUSLÄN/DAL

MUNKEDAL

TANUM

SOTENÄS

LYSEKIL

ORUST

DALSLAND

SVER

Publicerad 01:00 Uppdaterad 13:06

3

T T T

Västkusten idealisk för odlad matfisk

KRISTINEBERG Efter fiske kommer fiskodling. Västkusten är idealisk för odling av matfisk.

Det slår forskare från Göteborgs universitet fast i en rapport som presenteras på fredag. – När regeringen lyfte fram vattenbruket handlade det om Norrland och ostkusten. Vi vill visa fördelar med västkusten, säger professor Björn Thrandur Björnsson.

Forskarnas förstahandsval

De här fiskarterna blir bäst att odla på västkusten, menar

M

Tot
Nä

BOH
att m
Kor